

COMMENTAAR BIJ DE ZONDAGSLEZINGEN

Eerste zondag in de veertigdagentijd

Genesis 2, 7-9; 3, 1-7 • Psalm 51 • Brief aan de Romeinen 5, 12-19 • Matteüs 4, 1-11

Voor de keus

Tijdens de zondagen van de veertigdagentijd zijn de lezingen uit het Oude Testament niet gekozen in dienst van de evangelielezing zoals tijdens de gewone zondagen. Ze vertellen een eigen verhaal. Ze roepen de belangrijkste etappes van de heilsgeschiedenis op. Vandaag, op de eerste zondag, beginnen we bij het begin: de schepping van de mens en de zondeval.

Het oude paradijsverhaal vertelt plastisch hoe God de mens boetseert uit stof van de aarde en hem de levensadem in de neus blaast. God plaatst de mens in de tuin die Hij zelf heeft geplant, om die te bewerken en te beheren. Dit beeld drukt uit hoe God de mens bedoeld heeft: als medeverantwoordelijke voor de schepping. In dat partnerschap, in die verbondenheid tussen God en mens – en tussen de mensen onderling – liggen het geluk en de toekomst van de mens besloten. De mens weigert echter God als een bondgenoot te erkennen en maakt Hem tot een rivaal. Daarin ligt de kern van de zonde en van alle kwaad – niet in het overtreden van een gebod, of in het eten van een verboden vrucht. Het venijn van de woorden van de slang zit hierin, dat zij God en mens als elkaars concurrenten voorstelt: „God weet dat uw ogen open zullen gaan als ge eet van die boom, en dat ge dan gelijk zult worden aan God” (3, 5). Dan begint de mens ervan te dromen dat hij God zal evenaren, en daardoor worden alle relaties verstoord. De mens, geroepen tot verbondenheid ten leven, vervalt in dodelijke concurrentie. De mensen, die zich tevoren niet schaamden omdat zij naakt waren, voelen zich niet meer veilig bij elkaar en gaan zich afschermen. Het begint met kleding, het loopt uit op wapens. Het dodelijke conflict tussen Kain en Abel ligt al in het verschiet.

In de tweede lezing denkt Paulus na over de zondeval en de verlossing. „Door een mens is de zonde in de wereld gekomen en met de zonde de dood. Dankzij de ene mens Jezus Christus kwam er vrijspraak en leven voor allen.” Deze woorden van Paulus vertolken een belangrijk thema in de woorddienst van vandaag. Het gaat over dood en leven, over het kwaad en over de mogelijkheid om het kwaad te overwinnen.

In alle tijden hebben de mensen het kwaad ervaren als een geheimzinnige, mysterieuze macht die hen te boven gaat, een kracht die van buiten komt en waarin zij verstrikt zitten. Die ervaringen hebben geleid tot mythologische verhalen en voorstellingen, die pogen een antwoord te geven op de intrigerende vraag naar de oorsprong van het kwaad. Het paradijsverhaal van Genesis is geworteld in die mythologische voedingsbodem. De geheimzinnige, sprekende slang is een mythologische figuur. Dezelfde mythologische achtergrond werkt door in het bekoringsverhaal van het evangelie, waar Jezus geconfronteerd wordt met ‘de duivel’ en met hem een gesprek aangaat. Deze wijze van voorstellen mag ons echter de diepe overtuiging van de Bijbel niet uit het oog doen verliezen: „Door *de mens* is de zonde in de wereld gekomen.”

„Weg, satan.” Met die woorden weerstaat Jezus aan de duivel. Verderop in het evangelie richt Hij identiek dezelfde woorden tot Petrus, wanneer die Hem wil afbrengen van zijn levenskeuze om in dienstbaarheid tot het uiterste te gaan (zie Matteüs 16, 23). Het woord ‘satan’ betekent letterlijk tegenstander, dwarsligger, iemand die zich dwars opstelt op de weg die een ander wil gaan. Het is waar dat wij vaak gevangen zitten in een kringloop van kwaad, een spiraal van geweld. Maar het is evenzeer waar dat wij, mensen, verantwoordelijk zijn voor vele vormen van kwaad. Volgens de Bijbel is de mens een vrij geschapen wezen, dat in vrije verantwoordelijkheid al dan niet kan ingaan op de vraag die door God – door het leven zelf wordt gesteld: wil je als medemens in verbondenheid door het leven gaan, of wijs je dat verbond in zelfzucht af? In principe staat iedere mens voor die keuze, weet het paradijsverhaal. Jezus zelf heeft voor die keuze gestaan, vertelt het bekoringsverhaal van het evangelie. Jezus heeft de goede keuze gemaakt, ze consequent tot het uiterste volgehouden en daardoor het kwaad overwonnen.

In de veertigdagentijd worden wij elk jaar opnieuw voor de keus gesteld. Met Israël, met Jezus gaan wij de woestijn in. „Leven en dood houd ik u voor, zegen en vloek. Kies dan het leven!” (Deuteronomium 30, 19).

PAUL KEVERS

EERSTE ZONDAG IN DE VEERTIGDAGENTIJD - 10 februari 2008

Eerste lezing *Genesis 2, 7-9; 3, 1-7*

In het begin boetseerde God de Heer de mens uit stof, van de aarde genomen, en Hij blies hem de levensadem in de neus: zo werd de mens een levend wezen. Daarna legde God de Heer een tuin aan in Eden, ergens in het oosten, en daarin plaatste Hij de mens die Hij geboetseerd had. God de Heer liet uit de grond allerlei bomen opschieten, aanlokkelijk om te zien en heerlijk om van te eten; daarbij was ook de boom van het leven midden in de tuin en de boom van de kennis van goed en kwaad.

Van alle dieren die God de Heer gemaakt had, was er geen zo sluw als de slang. Ze zei tot de vrouw: „Heeft God werkelijk gezegd dat ge van geen enkele boom in de tuin moogt eten?” De vrouw zei tegen de slang: „Wij mogen wel eten van de vruchten van de bomen in de tuin. God heeft alleen gezegd: ‘Van de vruchten van de boom die midden in de tuin staat moogt ge niet eten; ge moogt ze zelfs niet aanraken; anders zult gij sterven’.” Maar de slang zei tot de vrouw: „Gij zult helemaal niet sterven. God weet dat uw ogen open zullen gaan als ge eet van die boom, en dat ge dan gelijk zult worden aan God door de kennis van goed en kwaad.”

Toen zag de vrouw dat het goed eten was van die boom, en dat hij een lust was voor het oog, en hoe aantrekkelijk het was er inzicht door te krijgen. Zij plukte dus een vrucht en zij at ervan; zij gaf er ook van aan haar man, die bij haar stond, en ook hij at ervan. Nu gingen hun beiden de ogen open en zij ontdekten dat zij naakt waren. Daarom hechtten ze vijgenbladen aaneen en maakten daar lendenschorten van.

Tweede lezing Brief aan de Romeinen 5, 12-19

Broeders en zusters,

Door één mens is de zonde in de wereld gekomen en met de zonde de dood; en zo is de dood over alle mensen gekomen, aangezien allen gezondigd hebben.

Er was immers reeds zonde in de wereld, vóór de wet er was. Maar de zonde wordt niet aangerekend, waar geen wet is. Toch heeft de dood als koning geheerst in de tijd van Adam tot Mozes, dus ook over hen die zich niet op de wijze van Adam schuldig hadden gemaakt aan de overtreding van een gebod. Adam nu is het beeld van Hem die komen moest. Maar de genade van God laat zich niet afmeten naar de misstap van Adam. De fout van één mens bracht allen de dood, maar God schonk allen rijke vergoeding door de grote gave van zijn genade: de ene mens Jezus Christus. Zijn gave is sterker dan die ene zonde. De rechtspraak die volgde op de ene misstap liep uit op een veroordeling, maar de gratie die na zoveel overtredingen verleend werd, betekende volledige kwijtschelding. Door toedoen van één mens begon de dood te heersen, als gevolg van de val van die mens. Zoveel heerlijker zullen zij die de overvloed der genade en de gave der gerechtigheid ontvangen, leven en heersen, dankzij de ene mens Jezus Christus. Dit betekent: één fout leidde tot veroordeling van allen, maar één goede daad leidde tot vrijspraak en leven voor allen. En zoals door de ongehoorzaamheid van één mens allen zondaars werden, zo zullen door de gehoorzaamheid van Een allen worden gerechtvaardigd.

Evangelie *Matteüs 4, 1-11*

In die tijd werd Jezus door de Geest naar de woestijn gevoerd om door de duivel op de proef gesteld te worden. Nadat Hij veertig dagen en veertig nachten had gevast, kreeg Hij honger. Nu trad de verleider op Hem toe en sprak: „Als Gij de Zoon van God zijt, beveel dan dat deze stenen hier in brood veranderen.” Hij gaf ten antwoord: „Er staat geschreven: niet van brood alleen leeft de mens, maar van elk woord dat komt uit de mond van God.” Vervolgens nam de duivel Hem mee naar de heilige stad, plaatste Hem op de bovenbouw van een tempelpoort en sprak tot Hem: „Als Gij de Zoon van God zijt, werp U dan naar beneden, want er staat geschreven: ‘Gij zult de Heer uw God niet op de proef stellen’.” Ten slotte nam de duivel Hem mee naar een heel hoge berg, vanwaar hij Hem alle koninkrijken der wereld toonde in hun heerlijkheid. En hij zei: „Dat alles zal ik U geven, als Gij in aanbedding voor mij neerval.” Toen zei Jezus hem: „Weg, satan; er staat geschreven: ‘De Heer uw God zult gij aanbidden en Hem alleen dienen’.” Nu liet de duivel Hem met rust en er kwamen engelen om Hem te dienen.